

UNIVERZITET U BEOGRADU

FAKULTET SPORTA I FIZIČKOG VASPITANJA

OSNOVNE AKADEMSKE STUDIJE

**ZASTUPLJENOST I EFIKASNOST BLOKADE ZA
IGRAČA SA LOPTOM NA ZAVRŠNOM TURNIRU
KOŠARKAŠKE EVROLIGE U SEZONI 2021/2022**

Završni rad

Student

Nikola Bukvić

Mentor

Dr Radivoj Mandić, vanredni profesor

Beograd, 2022.

UNIVERZITET U BEOGRADU

FAKULTET SPORTA I FIZIČKOG VASPITANJA

OSNOVNE AKADEMSKE STUDIJE

**ZASTUPLJENOST I EFIKASNOST BLOKADE ZA IGRAČA SA
LOPTOM NA ZAVRŠNOM TURNIRU KOŠARKAŠKE
EVROLIGE U SEZONI 2021/2022**

Završni rad

Student:

Nikola Bukvić

Broj indeksa: 144/2018

Komisija za ocenu i odbranu završnog rada:

1. Dr Radivoj Mandić, Vanredni profesor - mentor

2. Dr Saša Jakovljević, Redovni profesor

3. Dr Milan Petronijević, Docent

Beograd, 2022.

Sažetak

Cilj rada je prikaz zastupljenosti i efikasnosti blokade za igrača sa loptom na završnom turniru košarkaške Evrolige u sezoni 2021/2022. Na osnovu dobijenih podataka, dodatni cilj je pokazati na kojim mestima je saradnja najviše odigrana i na koji način je došlo do realizacije. Uzorak istraživanja čine četiri utakmice na završnom turniru (finalna, dve polufinalne i utakmica za 3. mesto). Podaci su prikupljeni posmatranjem video zapisa i popunjavanjem posmatračkog lista. Rezultati su pokazali da je blokada na igraču sa loptom u velikom procentu zastupljena u napadima najboljih ekipa u Evropi, ali da na polju efikasnosti još ima dosta prostora za napredak.

Ključne reči: Košarka, taktika, blokada, Evroliga, pozicija

Sadržaj

1. UVOD	5
2. PODELA IGRAČA PO POZICIJAMA	7
3. TAKTIKA KOŠARKE	12
4. BLOKADA ZA IGRAČA SA LOPTOM	15
5. EVROLIGA I ZAVRŠNI TURNIRI.....	18
6. PREGLED DOSADAŠNJIH ISTRAŽIVANJA	19
7. PREDMET, CILJ I ZADACI ISTRAŽIVANJA.....	20
8. METOD ISTRAŽIVANJA	21
8.1. Uzorak istraživanja.....	21
8.2. Uzorak varijbali.....	21
8.3 Način prikupljanja i obrade podataka.....	22
9. REZULTATI SA DISKUSIJOM	24
10. ZAKLJUČAK	29
LITERATURA.....	30
PRILOG	31

1.UVOD

Taktika predstavlja pojam grčkog porekla. Izvedena je od reči “tassein” što u prevodu znači urediti ili postaviti. Preuzeta je iz vojnog rečnika pa se iz tog razloga u sportu može definisati kao vođenje sportske borbe. Taktika u sportu podrazumeva unapred pripremljen i organizovan plan igre, uz pomoć kojeg se na najefikasniji način koriste sve prednosti jednog tima ili pojedinca kao i sve mane i nedostaci protivnika. Često je glavni faktor za pobedu ili poraz na nekom takmičenju. Svaka taktika ima dva cilja: da dovede protivnika u podređeni položaj i da nametne sopstvene kvalitete u određenoj sposobnosti.

Kada govorimo o taktici košarkaške igre kao i kod ostalih sportskih grana, usmerena je ka postizanju maksimalnog sportskog rezultata. Pod taktikom u košarci podrazumevamo primenu sveukupnih individualnih, grupnih i ekipnih dejstava. Treneri pred svaku utakmicu pripremaju adekvatnu taktiku. Prema Karalejiću i Jakovljeviću (2001) u košarci ne postoji dobra ili loša taktika već samo dobar ili loš izbor. Izbor prave taktike u pravom trenutku sastavni je deo košarkaškog talenta kako kod trenera za koje se najčešće vezuje pojam taktike, tako i kod igrača. Može se reći da je taktika u košarci jedan od najznačajnijih faktora koji razdvaja prosečne igrače i trenere od vrhunskih. Izgled košarkaške igre od svojih početaka 1891. godine pa sve do danas se značajno promenio. Menjanje igre kroz godine uslovalo je adaptiranje igrača i trenera na nove promene što je rezultovalo nastankom novih i nadograđivanjem već postojanih taktika košarkaške igre.

Promene pravila i uvođenje novih, značajno su uticale na trenere, koji su morali kroz razne taktičke varijante da unapređuju, kako ofanzivno tako i defanzivno delovanje svoje ekipe. Jedno od poslednjih revolucionarnih pravila nastalo je 1984. godine kada je FIBA uvela liniju za tri poena. Ovo pravilo značajno je uticalo kako na razvoj taktike napada tako i taktike odbrane. Sa aspekta taktike napada dobri šuteri su iskoristili ovo pravilo i počeli da šutiraju sa veće distance. Isto tako odbrana je morala da bude dosta agresivnija i na većim rastojanjima od koša. Takođe, veliki uticaj na samu taktiku igre imalo je pravilo vremenskog ograničenja napada koje je sa prvobitnih 30 sekundi, danas ograničeno na 24 sekunde. Pored pravila igre, faktor koji je značajno uticao na razvoj taktike jeste pojava fizički dominantnih igrača. Od prvobitnog Vilt

Čembrlejna preko Šekila O'Nila pa sve do Janisa Adetokumba danas. Zbog fizički dominantnih igrača treneri su morali da osmišljavaju taktike i načine kako da ih zaustave ali i da iskoriste sve njihove potencijale.

Prvobitne odbrane poput čovek na čoveka, nadograđivane su raznim oblicima zonskih i kombinovanih odbrana dok su napadi postajali sve kompleksniji sa velikim brojem blokada i kretnji. Usavršavanjem novih tehnologija i sve boljim uslovima za rad današnji treneri dobijaju mnoštvo statističkih podataka koje im dosta olakšavaju pri izboru odgovarajuće taktike. Vođeni informacijama određenih NBA trenera možemo zaključiti da se tok razvoja današnje taktike košarke zasniva na preciznim statističkim i analitičkim informacijama o funkcionisanju jedne ekipe. Neki od čuvenih trenera koji su dali svoj pečat razvoju taktike košarke su:

1. Sem Beri, Fil Džekson, Teks Vinter - napad u trouglu
2. Džon Čejni - kombinovana i zonska odbrana 2-3
3. Džeri Sloan - "pick and roll" Stokton - Maloun
4. Majk D'Antoni – "small ball" igra ili igra bez centra
5. Hank Iba - "lock down" odbrana.
6. Bobi Najt - "motion offense", napad sa kontinuiranim kretanjem
7. Rik Pitino - igra u napadu sa velikom količinom šuteva za 3 poena
8. Džon Vuden - 2-2-1 zone press
9. Dik Benet - "Pack line defense"

U NBA ligi početkom 90-ih godina polako je počela da se implementira saradnja dva igrača u napadu (eng. pick and roll) što je na našim prostorima od ranije bilo poznato kao igra "udvoje". Upravo ova saradnja i predstavlja predmet ovog rada tako da će kasnije u tekstu biti detaljnije objašnjena i prikazana.

2. PODELA IGRAČA PO POZICIJAMA

Da bismo mogli da govorimo o taktici košarke, pre svega moramo da kažemo nešto o podeli igrača po pozicijama. Pravila košarkaške igre ne određuju postojanje pozicija ali vremenom su se one razvile i postale veoma bitan deo igre. Razlike kako u morfološkim karakteristikama košarkaša, tako i u njihovim tehničko - taktičkim sposobnostima postale su vremenom sve izraženije što je uslovilo da svaki igrač ima svoju ulogu na terenu i tako najviše doprinosi ekipi.

Najveću ulogu u nastanku pozicija imali su treneri, jer su upravo oni određivali pozicije igračima na kojima najviše doprinose ekipi, kako ofanzivno tako i defanzivno. Uloga svakog igrača na terenu je jasno definisana, pogotovo u seniorskoj košarci pa iz tog razloga postoji pozicija plejmejкера, beka, krila, krilnog centra i centra. One su definisane i brojevima od 1 do 5.

Plejmejker ili igrač na poziciji jedan su nazivi za poziciju igrača na terenu od koga bi trebalo da počinje svaki napad jedne ekipe i za koga je podrazumevano da u najvećem broju napada prenosi loptu u prednje polje.

Slika 1. Džon Stokton na poziciji pleja

Plejmejкера karakteriše dobra tehnika, pravovremene reakcije, dobra taktička potkovanost i pregled igre, sigurnost ali i velika brzina donošenja odluke. Zbog svih ovih karakteristika koje su potrebne jednom plejmejkeru za njega se kaže da je “mozak” ekipe kao i “produžena ruka”

trenera na parketu. Kada je reč o morfološkim karakteristikama ovih igrača njihov izgled se kroz godine menjao. Smatralo se da je “plej” najniži igrač na terenu što i jeste bila situacija u većini ekipa ali je bilo i izuzetaka.

Neki od najčuvenijih igrača na ovoj poziciji su Džon Stokton (Slika 1.), Stiv Neš, Kris Pol i to u NBA ligi dok su u evropskoj košarci sinonim za plejmejкера igrači poput Aleksandra Đorđevića, Tomasa Đofreze, Zorana Slavnića. Jedan od najboljih plejmejкера svih vremena koji nije karakteristične građe za ovu poziciju jeste Medžik Džonson sa neverovatnom visinom od 2.06m. Džonson je u karijeri beležio 19 poena, 7 skokova i neverovatnih 11 asistencija po meču. U poređenju igrača danas koji igraju na ovoj poziciji i nekada veoma je uočljiva razlika u fizičkim sposobnostima.

Kada uporedimo fizičke karaktertistike najboljeg plejmejкера NBA lige 90-ih godina Džona Stoktona sa jednim od najboljih igrača na ovoj poziciji danas poput Dža Moranta, Derika Rouza, Irvinga, jasno je uočljiva razlika u brzini, snazi, skočnosti i eksplozivnosti u korist današnjih igrača. Možemo reći da se prototip plejmejкера sa stilom igre poput Stoktona u NBA ligi ili Slavnića u evropskoj košarci skoro izgubio ali s vremena na vreme se pojavi igrač koji je atipičan u poređenju sa izgledom igrača koji danas popunjavaju ovu poziciju. U evropskoj košarci igrač koji veoma uspešno odoleva današnjem izgledu modernih plejmejкера i sa velikim uspehom nastupa u Evroligi jeste Nik Kalates, dok u NBA ligi možemo gledati u pravcu Rikija Rubia.

Bek-šuter ili dvojka jeste naziv za igrača kojeg karakteriše dobar šut ali i veoma visok nivo tehničke obučenosti. Uz igrača na poziciji jedan bek je igrač koji najviše učestvuje u saradnji “udvoje” koja može biti “Pick and roll” odnosno “Pick and pop”.

Slika 2. Na poziciji beka Majkl Džordan

Bek uglavnom uputi najviše šuteva ka košu protivnika i to sa distance pa se često dešava da je najbolji šuter jedne ekipe upravo on. Igrač na ovoj poziciji koji u velikom procentu pogađa šuteve sa distance naziva se “bek šuter”. Neki od najboljih “bek šutera” su svakako igrači poput Kleja Tompsona, Dzej Dzej Redika, Reja Alena i Kajla Korvera u NBA ligi dok je u Evropi dugo godina titulu najboljeg nosio Džejsi Kerol. Postoje igrači na ovoj poziciji koji mogu podjednako dobro da odgovore na zahteve pozicije jedan te se ti igrači nazivaju “kombo bekovi”. Najbolji igrač na poziciji beka ali i najbolji igrač sveta svih vremena svakako je Majkl Džordan (Slika 2.) uz kojeg moramo pomenuti i legendarnog Kobija Brajenta kao i čuvenog košarkaškog “Mocarta” sa ovih prostora Dražena Petrovića.

Nisko krilo, pozicija tri odnosi se na igrača koji poseduje dobar šut uglavnom van linije za tri poena i nešto veća visina od bekova a pogotovo od igrača na poziciji jedan. Igrače na ovim pozicijama karakteriše dobra odbrana iz razloga što mogu da čuvaju više pozicija i da pokriju veliki prostor u odbrani što im omogućava visina, raspon ruku i pokretljivost. Od ovih igrača očekuje se da pomognu krilnim centrima i centrima u obezbeđivanju defanzivnog skoka kao i da budu aktivni u ofanzivnom skoku. Takođe jedna od važnih karakteristika jeste dobro trčanje kontranapada. U današnjoj košarci imamo igrače na poziciji 3 koji mogu da igraju “pick and roll” i “pick and pop” igru i to kao spoljnji igrači poput Nikole Kalinića. Jedan od najboljih igrača ikada na poziciji krila u evropskoj košarci je Dejan Bodiroga (Slika 3.)

Slika 3. Na poziciji krilo Dejan Bodiroga

Visoko krilo ili krilni centar naziv za igrača na poziciji četiri. Karakteriše ga igra blizu koša. U napadu je uglavnom leđima okrenut ka košu. Ima veliku ulogu u igri 2 na 2 i to u postavljanju blokada tokom “pick and roll” i “pick and pop saradnje”.

Krilni centri koji imaju dobar šut češće se otvaraju u širinu nakon blokade za igrača sa loptom a oni kojima je igra ispod koša jača strana oni češće “rolaju” ka košu. U današnje vreme krilni centri se sve više otvaraju na šut sa distance i tako stvaraju slobodu u reketu za centra. U fazi odbrane imaju veliku ulogu u defanzivnom skoku ali i u zaštiti reketa. Karakteriše ih snaga, visina i pokretljivost.

Najbolje igrače na ovoj poziciji predstavljaju nekadašnji as Dalasa Dirk Novicki (Slika 4.) kao i igrači poput Lerija Birda i Čarlsa Barklija koji je sa svojih 198cm bio najbolji skakač NBA lige.

Slika 4. Dirk Novicki na poziciji krilnog centra

Pored njih tu su još i neprikosnoveni borac Denis Rodman ali i neki igrači sa ovih prostora poput Dražena Dalipagića, Dina Rađe i Zorana Savića.

Centar ili pozicija pet koju zauzimaju najčešće najviši košarkaši na terenu. Kao i krilni centri, igrači na poziciji broj pet igraju veoma blizu koša. Karakterističan šut za centre kada se nađu

blizu koša jeste horog ili “nebeska udica” koju je proslavio čuveni Karim Abdul Džabar. Odlikuje ih velika fizička snaga.

Slika 5. Na poziciji centra Nikola Jokić

Najjači centar koji je ikada igrao ovu igru zove se Šakil O’Nil. U napadu imaju ulogu u postavljanju blokada u saradnji 2 na 2 a kada loptu prime blizu koša karakteriše ih leđna tehnika. Šut im nije bio jača strana sve do poslednjih nekoliko godina kada je sve veći broj centara koji ima domet sa distance i van linije 6,75m.

Zbog konstantnog razvoja današnje košarke možemo videti kako određeni igrači igraju više pozicija pa iz tog razloga ne treba se čuditi kada se na poziciji plejmejкера zadesi centar Nikola Jokić sa svojih 2,11m ili Janis Adetokumbo sa visinom od 2,10m čiju poziciju ne možemo jasno definisati.

Današnja košarka u manjoj meri prepoznaje ovu tradicionalnu podelu igrača po pozicijama. U sve većoj meri zahtevaju se igrači koji mogu uspešno da igraju na više pozicija, tako da je danas sve prisutnija podela na spoljašnje igrače i unutrašnje igrače. Nisu retki slučajevi i da spoljni igrači igraju na unutrašnjim pozicijama i obrnuto. Upravo na osnovu ove podele biće posmatrano istraživanje u okviru rada.

3. TAKTIKA KOŠARKE

Taktika košarke uređuje aktivnosti igrača u toku utakmice. Izgradnja uspešne taktike je proces koji traje i u odnosu na tehniku, proces koji nije automatizovan. Taktika ne predstavlja nešto što se može naučiti u određenom obliku, već je materija koju konstatno treba razrađivati i unapređivati. Menja se prema potrebama sa velikim brojem varijacija. Glavni vodič pri izboru prave taktike jeste cilj postignuća. Pored cilja, postoje određeni faktori koji imaju veliki uticaj na taktički izbor svakog trenera. Faktori koji utiču na taktički izbor trenera jedne ekipe su:

- Sposobnost i karakteristike vlastitog tima

Početna tačka pri izboru taktike jeste kvalitet i nivo sposobnosti vlastitih igrača. Na osnovu kvaliteta i nivoa sposobnosti trener se opredeljuje za adekvatnu taktiku za koju smatra da je spremna da odgovori i ispuni osnovne ciljeve. Veliki broj trenera pristupa kopiranju taktike i načina igre vrhunskih ekipa bez obzira na nedostatke koje njihova ekipa ima za realizaciju. Ovakav pristup ponekad može doneti trenutni takmičarski rezultat, ali sprečava individualni razvoj mladih igrača.

- Sposobnost i karakteristike protivničkog tima

Na osnovu analize protivnika, trener proučava individualne kvalitete svakog igrača protivnikovog tima. Raspolagajući informacijama o kvalitetu protivnika bira se adekvatna taktika.

- Step en uigranosti

Potrebne su najmanje 3 godine da bi jedan tim usavršio svoja taktička sredstva odnosno da bi besprekorno funkcionisao unutar svoje taktike (Karalejić & Jakovljević, 2001).

- Starosna struktura tima

U seniorskoj košarci veoma važan faktor je broj, kako starijih i iskusnijih igrača tako i mladih igrača koji tek ulaze u seniorski nivo.

- Struktura tima

Strukturu tima čine igrači po pozicijama odnosno bekovi, krila i centri. Struktura tima veoma je bitna u seniorskoj košarci, dok u košarci mlađih kategorija sve do juniorskog staža treba izbegavati specijalizaciju igrača za pojedine pozicije u timu.

- Sistem takmičenja

Sistem takmičenja može biti ligaški, turnirski i kup sistem. Sistem takmičenja utiče na periodizaciju treninga i dužinu oporavka i odmora za igrače što automatski utiče i na taktiku koju će trener odabrati u narednom periodu ili utakmici.

Taktika košarke je veoma raznovrsna i sadrži veliki broj taktičkih sredstava. Kako bi taktička sredstva bila jasnije predstavljena nužno je izvršiti **sistematizaciju taktike**. Sistematizacija košarkaške taktike može se izvršiti na osnovu aktivnosti igrača. Na osnovu aktivnosti igrača razlikujemo:

-Taktiku napada

-Taktiku odbrane

Predmet ovog istraživanja je taktika napada, tako da će u daljem radu biti reči samo o njoj. Taktika napada se sastoji od mera aktivnosti i postupaka u cilju stvaranja mogućnosti za nadmudrivanje protivnika i postizanje postavljenog cilja (Karalejić & Jakovljević, 2008).

Pored podele na osnovu aktivnosti igrača, sistematizaciju taktike možemo odrediti u odnosu na broj igrača koji učestvuju u taktičkim dejstvima. Na osnovu broja igrača taktiku možemo podeliti na individualnu, grupnu i kolektivnu.

Individualnu taktiku napada treba posmatrati kroz dejstvo igrača sa loptom i bez lopte. Osnovni elementi dejstva igrača sa loptom su osnovni stav u napadu, pivotiranje, hvatanje i dodavanje lopte, finte, vođenje lopte, tehnika ulaska na koš, tehnika šuta. Osnovni elementi dejstva igrača bez lopte su demarkiranje, utrčavanje, tehnika postavljanja blokade, tehnika izlaska iz blokade, tehnika skoka u napadu. Individualna taktika najviše dolazi do izražaja u igri 1:1 u direktnom okršaju sa protivnikom. Pored igre 1:1 elementi individualne taktike su zastupljeni i u situacijama sa dva ili više protivnika i zapravo ona čini temelj za nastanak grupne i kolektivne taktike napada.

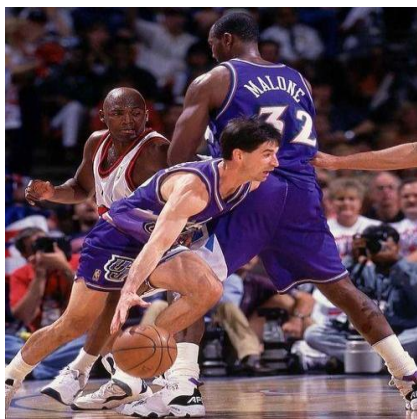
Grupnu taktiku napada najbolje možemo prikazati i analizirati kroz saradnju dva ili tri igrača u kontrapadu, brzom napadu i pozicionom napadu. Saradnja se najčešće ogleda kroz dupli pas, utrčavanje iza leđa i ispred igrača, klasična i “pick and roll” blokada i kontrablokada. Grupna taktika služi za stavljanje u funkciju svih individualnih kvaliteta pojedinaca i zavisi od njihove tehničke obučenosti, usklađenosti, vizuelnoj percepciji igre i dobroj taktičkoj pripremljenosti.

Kolektivna taktika se kao i grupna taktika ogleda u saradnji u toku kontranapada, brzog napada i pozicionog napada ali u obzir ulazi svih pet igrača na terenu. Kada je kolektivna taktika u pitanju svaki igrač na terenu zna koja je njegova uloga i funkcija u različitim situacijama u toku napada.

Prema rečima trenera Andreje Trinkijerija tokom trenerske klinike u Beogradu 2016-te godine, blokadu za igrača sa loptom prosečni timovi igraju sa dva igrača, dobri timovi sa 3 igrača a vrhunski timovi sa 4 i 5 igrača. Prema tome možemo reći da blokada za igrača sa loptom kod određenih timova spada u grupnu taktiku napada dok kod određenih timova ulazi u sastav kolektivne taktike napada.

4. BLOKADA ZA IGRAČA SA LOPTOM

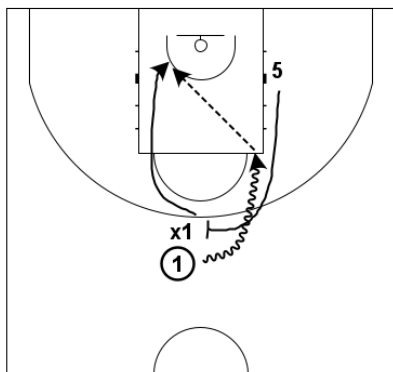
Blokada za igrača sa loptom predstavlja jedan vid saradnje između dva igrača (Slika6). Saradnja se u većini situacija izvodi između spoljnih igrača na poziciji 1 i 2 i unutrašnjih igrača na poziciji 4 i 5. Saradnja nastaje kada igrač koji igra na unutrašnjoj poziciji napravi blokadu za igrača koji se sa loptom nalazi na spoljnoj poziciji. Igrač sa loptom u većini slučajeva bek mora sačekati unutrašnjeg igrača da se prvo zaustavi i postavi blokadu pa tek onda da je na najefikasniji način iskoristi. U savremenoj košarci mogu se susresti i situacije u kojima spoljašnji igrač pravi blokadu za spoljašnjeg igrača, kao i unutrašnji za unutrašnjeg.

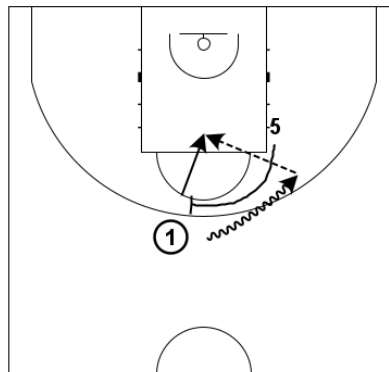
Slika 6. Foto prikaz blokade za igrača sa loptom

Pre iskorišćavanja same blokade igraču sa loptom savetuje se da napravi fintu u suprotnu stranu od blokade i tako navede svog igrača direktno na blok. Ako je igrač sa loptom u driblingu insistira se da zauzme poziciju ispod nivoa blokade kako bi odbrambeni igrač bio u što nepovoljnijoj situaciji da neutrališe blokadu. Kada je reč o blokeru odnosno unutrašnjem igraču prva stvar o kojoj mora da vodi računa jeste stav pri postavljanju blokade. Bloker treba da stoji čvrsto na zemlji kako bi blokada bila efikasna i kako odbrana ne bi mogla da je probije lako. Ruke su najčešće postavljene uz telo a stav ostaje nepromenjen sve dok spoljni igrač ne iskoristi blokadu. Kada spoljni igrač iskoristi blokadu tek tada unutrašnji igrač ima pravo da se u tom bloku pomeri i nastavi svoje kretanje.

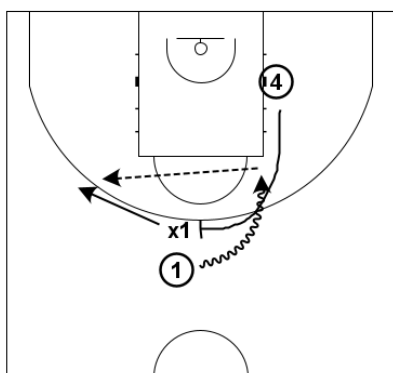
Unutrašnji igrač nakon blokade može se kretati direktno ka košu uz pomoć prednjeg ili zadnjeg pivota i ovaj način nazivamo “pick and roll” saradnja (Dijagram 1). Ona se odigrava u

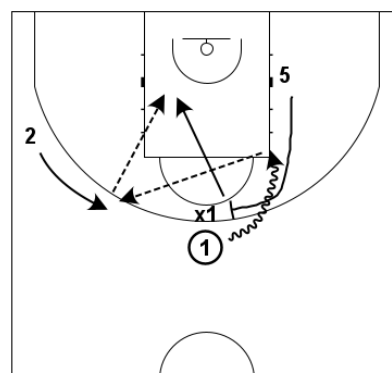
Dijagram 1. “pick & roll” igra sa dubokim utrčavanjem centra ka košu

Dijagram 2. „pick & roll“ igra sa kratkim utrčavanjem centra

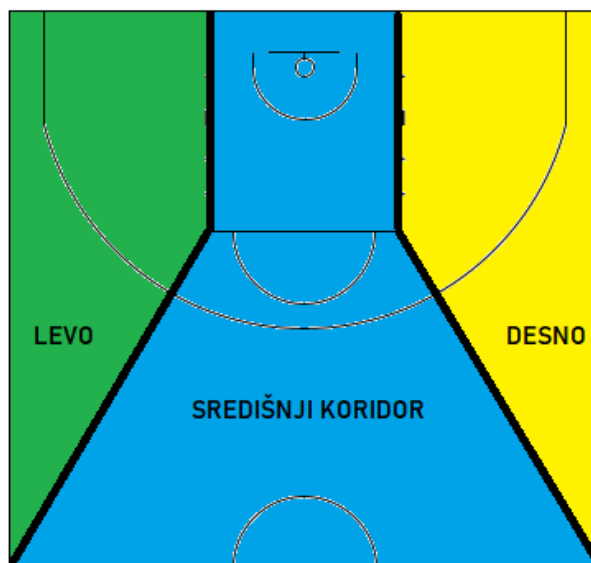
Dijagram 3. “pick & pop” igra, sa otvaranjem centra u širinu

Dijagram 4. “pick & roll” igra sa dodavanjem za centra preko 3. igrača

središnjem koridoru, i levo i desno u odnosu na središnji koridor (Dijagram 5). Ovaj način izvođenja blokade ima i svoju dodatnu varijantnu koju nazivamo “short roll” a predstavlja brzo proigravanje unutrašnjeg igrača koji prima loptu odmah nakon prvog ili drugog koraka “rolanja” ka košu (Dijagram 2). Pored kretanja direktno ka košu unutrašnji igrač može se kretati i u širinu a ovaj način zove se “pick and pop” saradnjom koju najčešće koriste unutrašnji igrači koji mogu da pogode sa distance (Dijagram 3). Osim dva igrača koja direktno učestvuju u blokadi, u igru može biti uključen i treći igrač preko kojeg se mogu postići laki poeni ili proigrati slobodan saigrač (Dijagram 4).

Kako se košarka kroz godine konstantno razvija, u nekim situacijama možemo videti saradnju ovom blokadom i između igrača sa istih pozicija. Osnovni ciljevi ove blokade su sticanje prednosti i oslobađanje od direktnog čuvara kao i iznuđene “mismatch” situacije koje dobro uigrane ekipe na efikasan način realizuju. Iako se ovaj vid saradnje najčešće dešava u prednjem polju, pojedine ekipe na ovaj način sarađuju i u zadnjem polju kako bi plejmejker mogao na što lakši način da prenese loptu u prednje polje protiv agresivnih odbrana. Jedan od trenera koji je ovaj vid saradnje implementirao u zadnjem polju jeste Željko Obradović. Upravo je Obradović sa ekipom Panatanaikosa uz pomoć ove saradnje kako u zadnjem tako i u prednjem polju bio nerešiva enigma za sve ekipe u Evroligi u sezoni 2008/2009 kada je osvojena titula na završnom turniru u Berlinu.

Dijagram 5. Podela terena po koridorima

5. EVROLIGA I ZAVRŠNI TURNIRI

Evroliga predstavlja najjače i najvažnije klupsko takmičenje u Evropi. Takmičenjem upravlja ULEB¹. Koncept i sistem takmičenja se vremenom menjao. U početku samog takmičenja zagarantovano mesto imali su pobednici državnih šampionata ali povećanjem novčanih ulaganja pojedine zemlje dobile su pravo i na više od jednog predstavnika. Određeni timovi (Barselona, Real, Olimpia Milano, Maccabi) koji su u kontinuitetu postizali zapažene rezultate potpisali su višegodišnje ugovore sa ovom organizacijom. Od 2000.godine ovo takmičenje nosi naziv Evroliga, a prvo slično takmičenje organizovano je daleke 1958.godine pod nazivom FIBA Kup evropskih šampiona i tada pod pokroviteljstvom FIBE.

Danas liga broji 18 klubova, a prvi krug igra se po dvokružnom liga sistemu u 34 kola. Nakon prvog kruga igraju se četvrtfinalni okršaji na 3 dobijene utakmice. Nakon što se odrede 4 najbolje ekipe sledi završni turnir koji se svake godine odigrava u drugom gradu. Na završnom turniru predviđeni su polufinalni mečevi kao i mečevi za treće odnosno prvo mesto. Završni turniri u evropskoj ligi počeli su da se primenjuju već od sezone 1987/1988 ali kada je reč o modernom formatu današnje Evrolige završni turnir ili “final four” prvi put je realizovan u sezoni 2001/2002 kada je titulu prvaka osvojio Panatanaikos. Najviše predstavnika imala je Španija dok je CSKA Moskva tim koji je najviše puta izborio plasman među 4 najbolje ekipe. Od zanimljivih podataka vredi napomenuti da je Izraelski Makabi čak 6 puta gubio finala a ubedljivo najtrofejnija ekipa je tim iz Grčke Panatanikos sa 6 osvojenih titula.

¹Udruženje evropskih profesionalnih liga

6. PREGLED DOSADAŠNJIH ISTRAŽIVANJA

Pregledom dosadašnjih istraživanja nisu uočeni radovi koji su se striktno bavili analizom zastupljenosti ovog elementa taktike na završnim turnirima Evrolige, ali uočena su srodna istraživanja čije informacije mogu upotpuniti dobijene rezultate u okviru tekućeg rada i dati celokupnu sliku primene i zastupljenosti blokade za igrača sa loptom u najjačoj košarkaškoj ligi u Evropi.

U istraživanju “Pick and Roll” igre koju su sproveli Marmarinos i saradnici (2016) zaključeno je da 43% slučajeva šut izvodi igrač sa loptom za koga se postavlja blokada dok 35% šuteva upućuju igrači koji nisu direktni učesnici pik igre. U ovom istraživanju navodi se kako su treneri u Evroligi kao glavni napadački obrazac upravo koristili blokadu za igrača sa loptom a Olimpijakos u najvećem procentu od čak 41% od ukupnog broja napada u sezoni. Takođe zaključuju da je neophodno proučiti koje opcije su najefikasnije u blokadi za igrača sa loptom i da li njihova efikasnost može predvideti finalni plasman u Evroligi (Marmarinos et al., 2016).

U okviru istraživanja igre centara sa loptom u sezoni 2008/2009 i u sezoni 2018/19 u Evroligi utvrđuje se da igrači na poziciji centra najčešće u poziciju za šut dolaze unutar linije za 3 poena i to u najvećem broju situacija nakon postavljanja blokade i to za izgrača bez lopte, a pogotovo nakon blokade za igrača sa loptom. Zaključuje se da je od teških centara koji su igrali blizu koša došlo do formiranja igrača koji učestvuju u velikom broju blokada i brzom otvaranju nakon njih (Božović, 2020).

Još jedno istraživanje, sprovedeno na uzorku ekipa učesnika španskog kupa “Copa del Rey” od sezone 1995-96 do 2015-16 bavilo se analizom taktičkih trendova usled promene pravila, odnosno pomeranja linije za 3 poena, skraćivanja napada na 24 sekunde, promene oblika reketa. U okviru ovog istraživanja utvrđeno je da je kroz period povećan broj poseda po ekipi na utakmici, implicirajući dalje da se igra brža košarka sa mnogo više kretanja nego što je to bilo u ranijem periodu (Ibañez et al., 2018).

7. PREDMET, CILJ I ZADACI ISTRAŽIVANJA

Predmet istraživanja predstavlja blokada za igrača sa loptom na završnom turniru Evrolige u sezoni 2021/2022.

Cilj istraživanja je prikazati zastupljenost blokade na igraču sa loptom, ukupan broj napada, na kojim pozicijama se odigrava, na koji način se realizuje i koja je njihova efikasnost na završnom turniru Evrolige u sezoni 2021/2022.

Zadaci istraživanja se odnose na prikupljanje i pregled relevantne literature. Prikupljanje i pregled video zapisa utakmica sa završnog turnira Evrolige u sezoni 2021/2022. Izrada i popunjavanje posmatračkog lista. Obrada podataka. Prikaz i diskusija dobijenih podataka.

8. METOD ISTRAŽIVANJA

U okviru ovog istraživanja primenjivan je istraživački neeksperimentalni metod.

8.1. Uzorak istraživanja

Uzorak istraživanja predstavljaju četiri utakmice finalnog turnira Evrolige u sezoni 2021/2022 (finalna, dve polufinalne i utakmica za treće mesto). Posmatrane su sledeće utakmice:

Polufinale 1 – Olimpiakos **74-77** Anadolu Efes

Polufinale 2 – Barselona **83-86** Real Madrid

Utakmica za treće mesto – Barselona **84-74** Olimpiakos

Finale – Real Madrid **57-58** Anadolu Efes

8.2. Uzorak varijabli

Za potrebe istraživanja korišćene su sledeće varijable:

UBN - Ukupan broj napada

UBBN - Ukupan broj blokada za igrača sa loptom

UBPC - Ukupan broj blokada sa centralne pozicije

UBPL - Ukupan broj blokada sa leve pozicije

UBPD - Ukupan broj blokada sa desne pozicije

UBPRN - Ukupan broj “pick and roll” napada

UBuPRN - Ukupan broj uspešnih “pick and roll” napada

UBPPN - Ukupan broj “pick and pop” napada

UBuPPN - Ukupan broj uspešnih “pick and pop” napada

S2pŠ - Šut spoljnog igrača za 2 poena

S2pP - Pogodak spoljnog igrača za 2 poena

S3pŠ - Šut spoljnog igrača za 3 poena

S3pP - Pogodak spoljnog igrača za 3 poena

U2pŠ - Šut unutrašnjeg igrača za 2 poena

U2pP - Pogodak unutrašnjeg igrača za 2 poena

U3pŠ - Šut unutrašnjeg igrača za 3 poena

U3pP - Pogodak unutrašnjeg igrača za 3 poena

NUDP2Š - Igrač koji ne učestvuje direktno u piku šut za 2 poena

NUDP2P - Igrač koji ne učestvuje direktno u piku pogodak za 2 poena

NUDP3Š - Igrač koji ne učestvuje direktno u piku šut za 3 poena

NUDP3P - Igrač koji ne učestvuje direktno u piku pogodak za 3 poena

FN - Izgubljena lopta foul u napadu

LV - Izgubljena lopta loše vođenje

LP - Izgubljena lopta loše dodavanje

8.3 Način prikupljanja i obrade podataka

Podaci u okviru ovog istraživanja prikupljeni su pregledom 4 utakmice sa završnog turnira Evrolige u sezoni 2021/2022. Dve utakmice pregledane su putem You Tube platforme dok su druge dve pregledane uz pomoć arhive televizije Sport klub.

Podaci su prikupljeni i analizirani popunjavanjem posmatračkog lista koji je unapred pripremljen za svaku pojedinačnu utakmicu. U toku popunjavanja posmatračkog lista i pregleda utakmica obraćana je pažnja na vrstu saradnje tokom blokade za igrača sa loptom, tako da podaci nisu generalizovani već su određeni materijali podeljeni na “pick and roll” i “pick and pop” saradnju. Podaci su obrađeni osnovnom deskriptivnom statistikom. Prikazane su nominalne i procentualne vrednosti.

9. REZULTATI SA DISKUSIJOM

Cilj istraživanja je prikazati zastupljenost blokade na igraču sa loptom, ukupan broj napada, na kojim pozicijama se odigrava, na koji način se realizuje i koja je njihova efikasnost na završnom turniru Evrolige u sezoni 2021/2022.

Tabela 1. Broj i način izgubljenih lopti u polufinalnim utakmicama Evrolige u sezoni 2021/22

	Izgubljene lopte		
	FN	LV	LP
Anadolu Efes	0	2	1
Olimpiakos	0	2	2
Real Madrid	0	0	1
Barcelona	0	0	3
Σ	0	4	7

U tabelama 1 i 2 prikazani su podaci na osnovu kojih se može reći da izgubljenje lopte nisu u velikoj meri uticale na efikasnost blokade za igrača sa loptom. Na osnovu malog broja uzoraka izgubljenih lopti vidi se da je najčešći način gubljenja lopte bilo loše dodavanje. U nešto manjem broju, lopta se gubila usled lošeg vođenja dok gubljenje lopte na osnovu faula u napada gotovo da ne postoji. Na osnovu uzorka na celom završnom turniru, faul u napadu vidjen je samo jednom i to od strane ekipe Olimpiakosa u utakmici za 3. mesto.

Tabela 2. Broj i način izgubljenih lopti u finalnoj i utakmici za 3. mesto Evrolige u sezoni 2021/22

	Izgubljene lopte		
	FN	LV	LP
Anadolu Efes	0	0	1
Real Madrid	0	0	0
Barcelona	0	3	1
Olimpiakos	1	0	3
Σ	1	3	5

Uzorak od jednog faula u napadu u toku čitavog turnira može biti pokazatelj visoke tehničke obučenosti igrača vrhunskih timova koji postavljaju blokadu kao i igrača koji blokadu iskorišćavaju. Ovu konstataciju treba uzeti sa rezervom jer je zasnovana na malom broju

utakmica i timova, ali na osnovu ostalih rezultata u okviru izgubljenih lopti evidentno je da ekipe koje su se plasirale na završni turnir igraju ovu saradnju uz jako mali broj izgubljenih lopti u toku iste. Zanimljiv podatak svakako može biti da su ekipe koje su igrale u finalu imale ukupno 5 izgubljenih lopti u toku ove saradnje, naspram ekipa koje su igrale za treće mesto sa 15 izgubljenih lopti.

Tabela 3. Uspešnost i mesto napada prilikom “pick&roll” i “pick&pop” igre u polufinalnim utakmicama Evrolige u sezoni 2021/22

	UBN	UBPL	UBPD	UBPC	UBPRN	UBuPRN	UBPPN	UBuPPN
Anadolu Efes	66	12	15	26	45	11	8	3
Olimpiakos	70	7	3	43	52	15	1	1
Real Madrid	71	8	8	23	39	13	0	0
Barcelona	73	7	10	25	38	10	4	1
Σ	280	34	36	117	174	49	13	5

Rezultati sa tabela 3 i 4 bliže nam opisuju mesto odigravanja, efikasnost i zastupljenost blokade na igraču sa loptom u toku polufinalnih i finalnih utakmica. Rezultat koji na prvi pogled upada u oči je svakako broj odigranih saradnji u središnjem koridoru u toku polufinalnih (117) i finalnih utakmica (122) u odnosu na broj odigranih saradnji na levoj i desnoj strani terena gledano u odnosu na središnji koridor. Razlog velike zastupljenosti ove blokade u središnjem koridoru treba tražiti u velikom broju mogućnosti koje nudi za napad a pritom je najteži za odbranu jer u rotaciju uključuje više odbrambenih igrača, a znamo da je primarni zadatak svake odbrane da zaustavi dejstvo napada kroz sredinu. Očigledan je veliki porast broja blokade za igrača sa loptom kroz sredinu u ekipi Anadolu Efesa u finalnoj (41) u odnosu na polufinalnu utakmicu (26) što nam govori da je mesto odigravanja ove saradnje jako bitan taktički aspekt u pripremi utakmice. Pored mesta odigravanja blokade jasna razlika vidi se u tipu saradnje nakon blokade. Pick and roll saradnja je daleko više zastupljenija od pick and pop saradnje. U polufinalnim utakmicama, “roll” saradnja odigrana je 174 puta, dok je “pop” saradnja vidjena u 49 situacija. Slična situacija viđena je i u finalnoj utakmici kao i u utakmici za treće mesto gde je odnos bio 175 odigranih “roll” saradnji naspram 42 odigrane “pop” saradnje. Uzrok ovakve situacije možemo tražiti u obučenosti centara i krilnih centara za “pop” saradnju koja se najčešće ogleda u kvalitetu šuta igrača koji postavlja blokadu. Na osnovu dobijenih rezultata jasno se vidi da “pop” saradnju

najviše upotrebljava ekipe Anadolu Efesa koja na poziciji centra ima Tibora Plajsa, dobrog šutera za tri poena koji može kvalitetno da širi igru. Od ukupnog broja “pop” saradnji (26), ekipa Efesa je ovaj vid saradnje odigrala čak 16 puta. U polufinalnim utakmicama procentualno gledano, “pop” saradnja je sa 38,4% nešto efikasnije od “roll” saradnje, čiji procenat efikasnosti iznosi 28,1% dok u finalnoj utakmici i utakmici za treće mesto odnos uspešnosti je bio nešto drugačiji, 24,3% prema 23,1% u korist “roll” saradnje.

Tabela 4. Uspešnost i mesto napada prilikom “pick&roll” i “pick&pop” igre u finalnoj i utakmici za 3. mesto Evrolige u sezoni 2021/22

	UBN	UBPL	UBPD	UBPC	UBPRN	UBuPRN	UBPPN	UBuPPN
Anadolu Efes	67	5	9	41	47	12	8	1
Real Madrid	66	3	10	36	47	8	2	1
Barcelona	75	9	12	20	40	12	1	0
Olimpiakos	76	8	10	25	41	10	2	1
Σ	284	25	41	122	175	42	13	3

Kada generalno gledamo zastupljenost same blokade za igrača sa loptom u ofanzivnim delovanjima timova, sa sigurnošću možemo reći da je njeno prisustvo jako veliko što nam govore i sledeći podaci. Od ukupnog broja napada u polufinalnim utakmicama (280), čak u 66,7% napada (187) odigrana je blokada za igrača sa loptom, od čega je 28,8% napada (54) uspešno realizovano pogotkom. U finalnoj i utakmici za treće mesto rezultati o zastupljenosti blokade za igrača sa loptom su gotovo indetični, dok je procenat uspešnosti opao na 23,4% uspešno realizovanih napada.

Tabela 5. Distribucija šuteva igrača nakon “pick&roll” i “pick&pop” igre u polufinalnim utakmicama Evrolige u sezoni 2021/2022

	Tipovi šuteva igrača nakon "pick&roll" i “pick&pop” igre							
	S2pŠ	S2pP	S3pŠ	S3pP	U2pŠ	U2pP	U3pŠ	U3pP
Anadolu Efes	5	1	7	3	4	2	2	1
Olimpiakos	7	2	5	2	4	4	0	0
Real Madrid	10	2	8	2	7	4	2	0
Barcelona	7	5	1	0	4	2	0	0
Σ	29	10	21	7	19	12	4	1

Tabela 6. Distribucija šuteva igrača koji ne učestvuju direktno u blokadi za igrača sa loptom u polufinalnim utakmica Evrolige

	NUDP2Š	NUDP2P	NUDP3Š	NUDP3P
Anadolu Efes	1	1	10	4
Olimpiakos	3	3	8	3
Real Madrid	2	2	1	0
Barcelona	1	1	3	2
Σ	7	7	22	9

Kada je reč o načinu realizacije u polufinalnim okršajima, i spoljni i unutrašnji igrači koji direktno učestvuju u blokadi se više oslanjaju na šut za 2 poena (48) u odnosu na šut za 3 poena (25), dok igrači koji ne učestvuju direktno u blokadi više koriste šut za 3 poena (22) nego šut za dva poena (7). U finalnoj i utakmici za treće mesto u ukupnom broju šuteva za dva poena igrača koji direktno učestvuju u blokadi nije bilo promena (48), dok je zapažen smanjen broj šuteva za 3 poena na 16, sa tim da unutrašnji igrači nisu uputili nijedan šut van linije 6,75m. Razlog ovakve distribucije šuteva možemo tražiti u taktičkim zamislima trenera.

Tabela 7. distribucija šuteva igrača nakon "pick&roll" i "pick&pop" igre u finalnoj i utakmici za 3. mesto Evrolige u sezoni 2021/2022

	Tipovi šuteva igrača nakon "pick&roll" i "pick&pop" igre							
	S2pŠ	S2pP	S3pŠ	S3pP	U2pŠ	U2pP	U3pŠ	U3pP
Anadolu Efes	9	4	9	2	4	3	0	0
Real Madrid	13	2	4	1	1	0	0	0
Barcelona	8	5	1	0	5	1	0	0
Olimpiakos	6	4	2	0	2	1	0	0
Σ	36	15	16	3	12	5	0	0

Tabela 8. Distribucija šuteva igrača koji ne učestvuju direktno u blokadi za igrača sa loptom u finalnoj i utakmici za treće mesto

	NUDP2Š	NUDP2P	NUDP3Š	NUDP3P
Anadolu Efes	0	0	1	0
Real Madrid	0	0	7	2
Barcelona	3	3	2	2
Olimpiakos	4	3	3	1
Σ	7	6	13	5

Igrači koji nisu direktno učestvovali u blokadi za igrača sa loptom u finalnoj utakmici samo su šutirali za 3 poena (8) od čega su igrači Real Madrida imali udela sa 7 pokušaja. Uglavnom su to bili šutevi iz kornera ili 45 stepeni nakon jednog ili dva dodavanja i loše komunikacije odbrambenih igrača. U utakmici za treće mesto, više je bilo šuteva za 2 poena (7) u odnosu na šuteve za 3 poena (5).

10. ZAKLJUČAK

U savremenoj košarci, treneri u Evropi a pogotovo u NBA ligi sve više počinju da obraćaju pažnju na statističke podatke koji se dobijaju dubokom analizom određenih elemenata taktike. Kada se dobijeni podaci stave u pravilan kontekst mogu veoma doprineti poboljšanju kako pojedinačne tako i timske igre.

Iako su posmatrane samo četiri utakmice, na osnovu njih može se zaključiti pravac u kom se razvija taktika napada u Evropskoj košarci. Cilj ovog istraživanja bio je prikaz zastupljenosti i efikasnosti blokade za igrača sa loptom na završnom turniru Evrolige u sezoni 2021/2022. Analizom podataka i matematičkom računicom, dobijen je podatak koji glasi da od ukupnog broja svih napada na turniru, čak 66,5% napada sadrži blokadu za igrača sa loptom, a da je od ukupnog broja blokada samo 26,4% završeno pogotkom.

Podatak istraživanja iz 2016-te godine koje govori da je tim sa najvećim procentom zastupljenosti blokade na igraču sa loptom u toku regularnog dela sezone bio Olimpijakos sa 41% (Marmarinos et al., 2016), ne možemo upotpunosti uporediti sa procentom poredničke ekipe Efesa na završnom turniru u sezoni 2021/22 i to procentom od čak 81,3% zastupljenosti blokade na igraču sa loptom, ali možemo tvrditi da je blokada na igraču sa loptom sa svim svojim vidovima saradnje i dalje podjednako a verovatno i više zastupljena u najjačoj evropskoj ligi. Na osnovu ovog istraživanja zaključujemo da je blokada na igraču sa loptom u visokim procentima zastupljena u napadačkim delovanjima vrhunskih ekipa, ali da evidentno postoji prostor za napredak na polju efikasnosti. Takođe, zbog preciznijih podataka o efikasnosti i zastupljenosti blokade na igraču sa loptom, predlaže se istraživanje na osnovu kog će biti analizirana zastupljenost i efikasnost ove blokade u toku čitave regularne sezone i završnog turnira.

LITERATURA

1. Božović, B. (2020). *Igra centara sa loptom u košarkaškoj Evroligi-sezone 2008/09 i 2018/19 : Master rad*. Fakultet Sporta i Fizičkog Vaspitanja.
2. Ibañez, S. J., Garcia-Rubio, J., Gómez, M.-Á., & Gonzalez-Espinosa, S. (2018). The Impact of Rule Modifications on Elite Basketball Teams' Performance. *Journal of Human Kinetics*, 64(1), 181–193. <https://doi.org/10.1515/hukin-2017-0193>
3. Karalejić, M., & Jakovljević, S. (2001). *Osnove Košarke*. Fakultet Sporta i Fizičkog Vaspitanja.
4. Karalejić, M., & Jakovljević, S. (2008). *Teorija i Metodika Košarke*. Fakultet Sporta i Fizičkog Vaspitanja.
5. Marmarinos, C., Apostolidis, N., Kostopoulos, N., & Apostolidis, A. (2016). Efficacy of the “pick and roll” offense in top level European basketball teams. *Journal of Human Kinetics*, 51(1), 121–129. <https://doi.org/10.1515/hukin-2015-0176>

PRILOG

1. Primer posmatračkog lista

	Ekipa 1			Ekipa 2		
	UBPL	UBPD	UBPC	UBPL	UBPD	UBPC
UBPRN						
UBPPN						
UBUPRN						
UBUPRN						
UBN						
S2PS						
S3PS						
U2PS						
U3PS						
NUDP2S						
NUDP3S						
FN						
LV						
LD						